

203.13, i de nou encara 30.8, 44.7 i 48.24).

DERIV.: Diferint d'aquest significat trobem *fitar* 'afrontar, formar límit'; expressió sobretot valenciana i per cert ben preferible al gros castellanisme *llindar* (que jo mateix, ai, he deixat passar alguna vegada). L'hem vist figurant ja en JRoig, on, però, té un significat ben transparent i probablement tirant més cap a 'determinar, fixar les condicions'; ja ve a tenir el significat valencià en un doc. sollerí de 1561, i en tot cas en el DTo.: *fitar los camps, terres o heretats* «finire, terminare». És des de la Ribera de l'Ebre cap al Sud que el mot esdevé ben usual, per bé que, almenys amb valor transitiu, jo l'he sentit també pel Princ.⁵

En terra valenciana l'ús corrent és, però, intr., que EValor (c. 1950) defineix com «tenir fites comunes amb altre propietari o finca»: «el seu terme municipal *fita* per Nort en los d'Albuyxec ---», «pòbles *fitants* en Aragó», MGadea (T. del Xè I, 360, 128); *Canyissaes*, 105, 116 (context en *rodal y vetigall*). Molt sovint es diu predicant-ho dels termes que s'afronten: «ací *fitem* amb Palmera, Bellreguard, Piles i Oliva» (Alqueria de la Comtessa), «la Mola de Pica-salses és la que *fita* en la Mola de ---» (Moixent), «al barranc Martinenc *fiten* els dos termes» (Montitxelvo). «El Bosquet *fitant* amb Aielo, la Lloma *fita* amb Lutxent», Castelló de Rugat, «l'Alt Redó *fita* amb Gaianes» (Bèlgida).

Però així mateix es pot predicar de l'obstacle geogràfic que forma el límit: «La Serra de Benifaquí és la que *fita* amb Almudaina, Balones i Benimassot» (Planes d'Alcoi), «el Barranc de l'Astret, que *fita* amb la Vall de Gallinera» (Lorxa), «el Barranc de Magraner *fita* amb Atzeneta» (Carrícola), i anàlogament a Tibi, Beniarrés, Gata, Verger i Vilallonga de l'Assafor. I de vegades, sobretot més al Nord, sembla que ampliant el significat ja ha vingut a significar només 'veinejar, ser proper (de)': «Noguera ja *fite* en lo riu Sénia», «lo Mas de Sunyer *fite* amb Sòl-de-Riu» (Vinaròs), «la Costera de les Cases *fitant* amb el riu», Vall de Laguar (1961-3).

Derivats de *fitar*. *Fitació*. *Fitador* 'el qui posa fites' [Lacav.]. *Afitar*; *afitador*; *afitament*. ⁺*Fital* adj. no català ben bé, però quasi: 'usat com a fita': «otra cruz en una peña *fital*» a. 1648 llegeixo en un doc. termenal a l'ajuntament de Plan de Gistau (1965). *Contrafita*.

Fiter adj. 'adjacent, que afronta amb, veí': «no mos expliquem estes altes y baxes del temps — li dia Amberto, el *fité* de Canyis en el Secanet», *Canyissaes* (88; SGuarnier, p. 152); *posar peu fiter* 'que es clava sòlidament en terra': *arada fitera* (la que solca fonament); mall. *posar peu fiter* 'plantar-se incommovable': «un tresorer fa presentar els comptes ben estirats, ab tots els comprovants i justificants: i me diu aquest amic que, per mica de cosa que hi falt, tot d'una *posa peu fiter* i fa tornar presentar dits comptes», AMAlcover (BDLC xi, 1920, 315).⁶ Substantivat, al Lluçanès, Cardener i Segarra «tapas(sot), tortorà, sauló fort, codina o gruixa de sòl o de subsòl tan fort que no es deixa conrear», a la Segarra «nom del cingle petit», *Cost-*

Manc. II, 89.⁷

Realment una acció com aquesta s'ha estès fins a llunyans territoris: *fitès* em deien al Pinós de Monòver, «són terrenys que tenen molta pedra i no es poden llaurar» (1963). A Lloberola de Biosca la informant em cita *lo fité del Toll Blau*, i preguntada què vol dir respon parlant de «un *fité de ròures*»: no vaig poder aclarir si ho deia com a ex. de dues accs. d'un mateix mot, o com a explicació l'un de l'altre: sembla, doncs, que *fiter* pot tenir també el sentit de 'flotó', 'bosquet (d'arbres)' (cf. angl. *a thicket*, cat. occid. *una 'spessa, un espés, reto-rom. spescha*), gens sorprenent partint de *ficrus*. De tota manera Cahner (que pot saber-ho, pels seus parents cerverins) coneix com a segarrenc *fiter* per a 'codina' (si bé potser es pot comprendre que sigui a base de la idea de 'tapas endurit'); i en el seu llibre segarrenc ho empra Pons i Mass.: «potejà una estona l'euga, fent espurnar ab sos cascós los cayres del *fiter*» (*Trascant p. l. S.*, 55). *Afiterar*. *Enfiterar-se*. *Fitot* [?].

Fou molt important en els inicis de la llengua, *FICTORIUM, un altre derivat de FIGERE en el tema participial, potser amb el mateix significat que *fita* i que el substantiu cast. *hito*. Es presenta en cast. en la forma antiga *Fituero*, després reduïda regularment a *Fitero* (població ben coneguda de la Rioja, però nom força repetit en altres llocs, que ja va aplegar amb aquesta qüestió Balari, *Orig.*, p. 31): en català hi correspon, segons regular formació fonètica, *fitor*. Ara bé això es pot documentar des de molt antic: «in ipsum collum que dicunt de Bonella, sive in ipso *fitore*», doc. de 992 (*Cart. de Sant Cugat* I, 233). I en català va quedar fixat en la toponímia a diferents paratges, en els quals està comprovat pels documents molt antics, particularment: *Fitor* de Fonteta (B. Emp.), pron. *fitó*; *Fitor* entre Salses i Lleucata, arran de la frontera lingüística, avui escrit *Fitou*, en la grafia fr. i occitana;⁸ *Fiteri*, «tossals de la Vall d'Assua» (*D'Ag.*; a comparar amb E. T. C. I, 123 i n. 19, 129-30, §§ I i n); cf. *fitora* infra.

Creç que amb aquest tipus lèxic es pot identificar *fitó* (probablement a ortografiar *fitor* amb -r muda) el mot que significa 'blanc (objectiu del tirador)', com sigui que amb aquest ofici ha estat sempre corrent de posar un palet erecte clavat en terra al mig del camp de tir (*terror*): ja en el S. xv: «com me pens tirar ceter / dant al *fitó* o paper, / non dó en tot lo terror, / ans molt defora, / y axí-m fa sospirar / tant ma senyora», *Cobles de la Ballesta* (Careta, p. 55); en aquesta acc. és particularment rossellonès: «ficar el plom en el blanc del *fitó*» a Mosset (Conflent), RLR LXXIX, 174, i també les cites de Pau Berga i Jq. Ruyra (*AlcM*) corresponen a aquesta zona i, en general, la del Nordest.

És també fàcil de comprendre que un objecte menut i erecte com aquest hagi servit de terme de comparació per designar petites coses: *fitó* 'nen' i 'menuderia'⁹ men. (cf. Moll, *BDLC* XIII, 355; *Misc. Alcover*, 443; *AlcM*, §§ 3, 4; l'acc. § 1 no consta gens segura, no estant garantida per Mestre Noé, Moreira ni Vergés Paulí, les fonts tortosines, i per tant no s'hauria hagut